

ES un Jaunzēlandes Brīvās tirdzniecības nolīgums

2022. gada 30. jūnijā tika pabeigtas sarunas un šobrīd dalībvalstis caurskata BTN, lai 2023. gada 19. jūnija ES Padomes sanāksmē pieņemtu lēmumu par nolīguma parakstīšanu. Sagaidāms, ka līdz jūnija beigām ES un Jaunzēlande nolīgumu varētu parakstīt, kam sekotu pušu ratifikācijas process (Eiropas Parlamenta apstiprinājums un ES Padomes lēmums par nolīguma noslēgšanu).

TIRDZNIECĪBAS LIBERALIZĀCIJAS PAKĀPE:

ES un Jaunzēlandes Brīvās tirdzniecības nolīgums (turpmāk – Nolīgums) nodrošinās beznodokļu piekļuvi 97 % no Jaunzēlandes pašreizējā eksporta precēm uz ES, savukārt Nolīguma spēkā stāšanās dienā atvieglojumi tiks piemēroti vairāk nekā 94 % precēm.

Nolīgumam stājoties spēkā, 91% ES izcelsmes eksporta produktu tiks ievesti bez muitas nodokļa vai izmantojot beznodokļu kvotas. Septiņu gadu laikā tiks nodrošināta piekļuve 97% no ES eksporta precēm uz Jaunzēlandi.

ES JUTĪGO NOZARU AIZSARDZĪBA:

Nolīgumā ir ņemtas vērā ES jutīgo lauksaimniecības un pārtikas produktu ražotāju intereses: vairākiem **piena produktiem, liellopu un aitas gaļai, etanolam un cukurkukurūzai**. Šo produktu importam no Jaunzēlandes **piemēros beznodokļu kvotas vai kvotas ar samazinātu importa tarifu**. Tādējādi tiek panākts līdzsvars un Jaunzēlandes eksports neapdraudēs ES tirgu ar neierobežotu lauksaimniecības un pārtikas produktu importu tradicionāli nozīmīgās un jutīgās nozarēs. Piemēram, pamatojoties uz EK veiktās analīzes datiem, Jaunzēlandes liellopu gaļai pieejamā tarifu kvota, piemērojot jaunos tirdzniecības atvieglojumus, veidos tikai 0,15 % no ES patēriņa, savukārt tarifu kvotas sviestam, sieriem un piena pulverim no Jaunzēlandes veidos attiecīgi 0,71 %, 0,27 % un 1,30 % no ES patēriņa.

Bažām, ka Jaunzēlande pārpludinās ES tirgu ar lauksaimniecības produktiem nav īsta pamata, jo:

- Ražošanā savas korekcijas ienes ilgtspējīga politika – Jaunzēlandē daļa ganību platību tiek transformētas (ražošanas diversifikācija, apstādot ar ātraudzīgiem stādiem, kas piesaista oglekli, nodrošinot lauksaimniekiem papildu izdevumus emisiju sistēmas ietvaros);
- Jaunzēlande neuztver ES par primāro eksporta tirgu, bet kā iespēju diversificēties mūsdienu mainīgajos ģeopolitiskajos apstākļos;
- Jaunzēlandes eksports sastāda tikai niecīgu daļu no ES patēriņa;
- Ražošanas resursu un transportēšanas cenas pieaug, kas jebkurā gadījumā gaļas produktu patēriņa cenu koriģēs uz augšu.

Tarifu kvotas turpmāk pārvaldīs hibrīdā veidā – Jaunzēlande izsniegs autentifikācijas sertifikātu, pēc kura saņemšanas ES izsniegs licenci importam. Šāda pārvaldības metode nav jaunums, un tāds mehānisms jau pastāv tirdzniecībā ar citām trešajām valstīm.

ES un Jaunzēlande ir vienojušās sadarboties dzīvnieku labturības, pārtikas, pesticīdu un mēslošanas līdzekļu jomā. Tāpat, puses sadarbosies, lai nodrošinātu piegādes ķēžu drošību un noturību. Puses vienojās piecu gadu laikā pārstāt lietot konfliktējošus ģeogrāfiskās izcelsmes produktu nosaukumus.

NOSACĪJUMI PĀRTIKAS DROŠĪBAS UN DZĪVNIĒKU LABTURĪBAS JOMĀ:

Jāatzīmē, ka ES veselības un pārtikas drošības noteikumi attieksies uz visiem pārdotajiem produktiem, vai tie ražoti vietējā tirgū vai importēti.

Importētiem Jaunzēlandes produktiem tiks piemērotas tādas pašas prasības kā ES produktiem. Nolīgums ar Jaunzēlandi nemainīs Eiropas standartus, tostarp pārtikas, lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu standartus. ES stingrie pārtikas drošības noteikumi nemainīsies un visai importētajai pārtikai jāatbilst ES standartiem. Spēcīga pārbaūžu sistēma ļaus ES pārliecināties, ka visi noteikumi tiek ievēroti.

Jāatzīmē, ka Jaunzēlandei ir ļoti augstas prasības dzīvnieku labturības, pārtikas drošības jomā:

- Jaunzēlande grasās ieviest izmešu nodevu gaļas lopu turētājiem (mazāks fokuss uz oglekļa piesaisti un uzkrāšanu augsnē);
- lauksaimniecības nozare un lopkopība rada gandrīz pusi no Jaunzēlandes SEG emisijām;
- Jaunzēlandē pastāv problēmas ar mēslošanas līdzekļu pieejamību un augstajām cenām kā ES (cenšas mazināt to patēriņu, lai dekarbonizētu lauksaimniecības nozari);
- aītkopības nozare Jaunzēlandē jau šobrīd ir klimatneitrāla, virzās uz klimatneitralitāti arī citos sektoros;
- Jaunzēlande ir viena no valstīm pasaulē, kas lopkopībā izmanto vismazāk antibiotiku, hormonu izmantošana ir aizliegta pilnībā.

Importa nodokļi:

Lauksaimniecības produktiem no ES uz Jaunzēlandi

- **Lauksaimniecības produkti:**

Latvijas lauksaimniecības, zivsaimniecības un pārtikas produktu ražotāji varēs gūt labumu no vieglākas piekļuves Jaunzēlandes tirgum un būs vairāk iespēju pārdot savus ražojumus bez piemērotajiem importa tarifiem.

Ar Nolīguma stāšanās spēkā **Jaunzēlande** atcels pilnībā nodokļus ES cūkgaļai, vīniem un dzirkstošajiem vīniem, šokolādei, cukura konditorejas izstrādājumiem, cepumiem un dzīvnieku barībai. Pārējiem produktiem būs pakāpenisks tarifa samazinājums līdz nullei septiņu gadu laikā (97% produktu būs ar beznodokļa likmi).

Produkti	Nosacījumi		Tirdzniecība (2021. un 2022.), EUR	
	ES eksportam uz Jaunzēlandi		Latvijas eksports uz Jaunzēlandi	ES eksports uz Jaunzēlandi
	Pēc Nolīguma	Pirms Nolīguma		
Šokolāde, cepumi, cukura izstrādājumi	0%	5%	2021. - 12 387 2022. - 0	2021. - 10 382 959 2022. - 18 926 437
Makaroni	0%	5%	2021. - 915 450 2022. - 713 664	2021. - 8 869 189 2022. - 10 472 543
Zivis un zivju konservi	0%	0%	2021. - 130 479 2022. - 548 404	2021. - 20 137 576 2022. - 21 645 230

leguvums!!!

Lauksaimniecības produktiem no Jaunzēlandes uz ES

TOP 5 Jaunzēlandes eksporta produkti uz ES ir liellopu un aitas gaļa, augļi un rieksti (galvenokārt kivi), zivis, alkoholiskie dzērieni (galvenokārt vīns) un piena produkti (galvenokārt piena tauki, sviests).

- **Jutīgiem ES lauksaimniecības un pārtikas produktiem:**
 - **Liellopu gaļai, aitas gaļai, piena produktiem: piešķirta importa kvota.**

Nolīguma ietvaros ES piemēros **liellopu gaļai** no Jaunzēlandes tarifu kvotu 10 000 tonnu apmērā ar samazinātu nodokli - 7,5% (ārpus tarifu kvotas ES piemērotais importa tarifs ir 12.8% + 221.1 EUR/100 kg). Augstākas kvalitātes liellopu gaļas *Hilton* tarifu kvotai samazināts nodoklis no 20% uz 7,5%.

Aitas gaļai ES piemēros beznodokļa tarifu kvotu 38 000 tonnu apmērā. Tas nāks papildus esošajai PTO beznodokļu kvotai 125 769 tonnu apmērā.

Nolīgums nosaka ierobežojumus noteiktu piena produktu importam no Jaunzēlandes:

- ES piemēros tarifu kvotu 2 000 tonnu apmērā vājpiena pulverim KN040210 uz 7 gadiem (sākot ar 286t BTN stāšanās spēkā brīdī) ar kvotas tarifu -30% no MFN nodokļa piedāvātā stāšanās spēkā brīdī. Un piešķirs 6 000t TRQ pilnpiena pulverim KN040221; KN040229 uz 7 gadiem (sākot ar 857t BTN stāšanās spēkā brīdī) ar kvotas tarifu -50% no MFN nodokļa piedāvātā stāšanās spēkā brīdī.
- Jaunzēlandei pirms Nolīguma bija pieejama 47 177 tonnu tarifu kvota **sviestam** ar 38% nodokli, bet ar Nolīguma stāšanos spēkā 15 000 tonnām no šīs tarifa kvotas tiks pakāpeniski samazināts nodoklis uz MFN 20%, pēc gada uz 15% un 7 gadu laikā pamazām līdz 5%.
- Nolīgums atļauj ES no Jaunzēlandes importēt bez nodokļa 25 000 tonnu **siera**, ārpus kvotas nodoklis tiks atcelts pakāpeniski septiņu gadu laikā. Savukārt Čedaras un pārstrādātam sieram paliks esošie tarifu kvotas apjomi un importa tarifi.
- Tiks piešķirta beznodokļu tarifu kvota - 3 500 tonnas - **sūkalām ar augstu proteīna saturu**. Ārpus kvotas importa tarifu likvidēs 7 gadu laikā.
- **Mānuka medum**, kas ir īpašs produkts, tiks atcelts tarifs Nolīgumam stājoties spēkā.

Produkti	Nosacījumi		Tirdzniecība (2021. un 2022.), €	
	Jaunzēlandes eksportam uz ES		Jaunzēlandes eksports uz Latviju	Jaunzēlandes eksports uz ES
	Pēc Nolīguma kvotas ietvaros	Pirms Nolīguma un ārpus kvotas		
Siers:	25 tūkst. t par 0%	185.20 EUR / 100 kg (Erga Omnes)	0	2021. - 4 356 2022. – 6 400
- Čedaras siers	Paliek nemainīgi	167.10 EUR / 100 kg (Erga Omnes)	0	2021. - 1 225 385 2022. – 337 232
- Industriālais siers	Paliek nemainīgi	144.90 EUR / 100 kg (Erga Omnes)	0	2021. – 962 2022. – 0
Piena pulveri	15 tūkst. t par 20%	130.40 EUR / 100 kg (Erga Omnes)	0	2021. - 3 138 697 2022. – 10 228 325
Sūkalas	3,5 tūkst. t par 0%	7.00 EUR / 100 kg (Erga Omnes)	0	2021. - 766 157 2022. – 508 572
Sviests	15 tūkst. t par 20%	189.60 EUR / 100 kg (Erga Omnes)	0	2021. -20 186 191 2022. – 110 922 147
Liellopu gaļa	10 tūkst. t par 7,5%	12.80% + 304.10 EUR / 100 kg (Erga Omnes)	0	2021.- 14 882 775 2022. – 48 272 583
Aitas gaļa	38 tūkst. t par 0%	12.80% + 311.80 EUR / 100 kg (Erga Omnes)	0	2021. - 359 207 543 2022. – 596 678 017
Medus	0%	17,30% (Erga Omnes)	2021. – 474 2022. - 1225	2021. - 32 662 905 2022. – 32 616 705

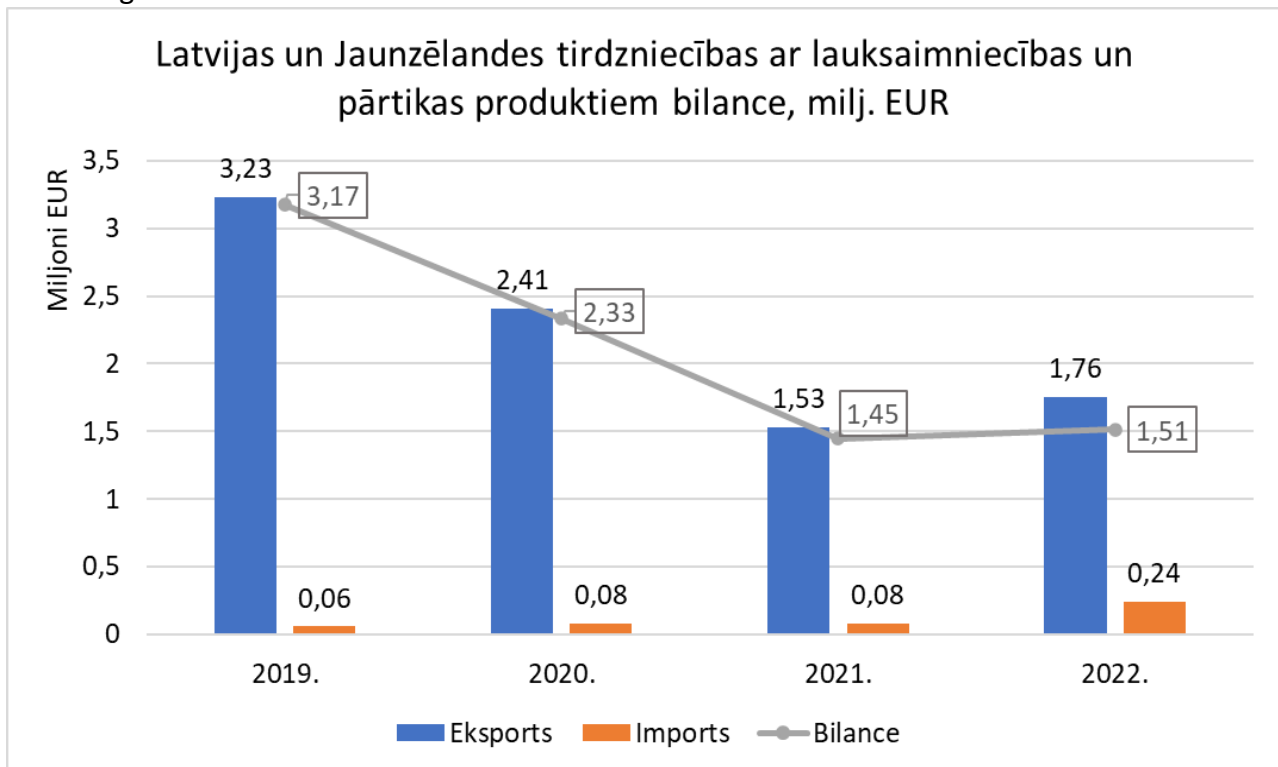
Pēdējo četru gadu laikā Latvija galvenokārt importēja no Jaunzēlandes vīnus (KN22), pārējo produktu imports bija samērā niecīgs. Saskaņā ar Nolīguma nosacījumiem Jaunzēlandes vīnam tarifi tiks atcelti, tiklīdz tas stāsies spēkā. Tāpat, ES un Jaunzēlande ir vienojušās aizsargāt viena otras ģeogrāfiskās izcelsmes norādes (turpmāk - ĢIN). Jaunzēlandes vīna ĢIN (piemēram, *Marlborough, Central Otago un Hawke's Bay*) ES tiks aizsargātas pirmo reizi.

LV UN JAUNZĒLANDES LĪDZŠINĒJĀ TIRDZNICĪBA:

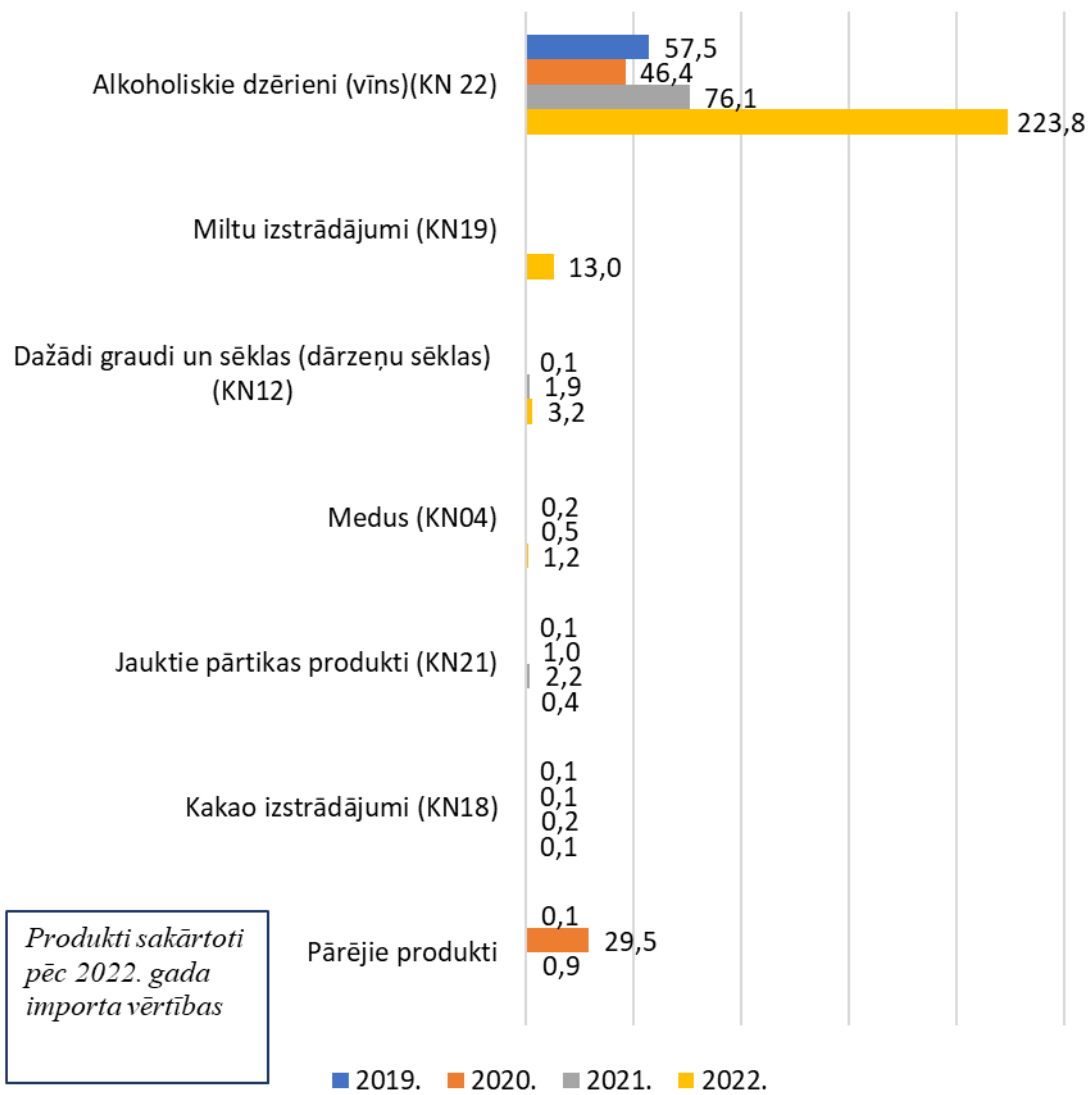
Jaunzēlande nav starp lielākajiem Latvijas tirdzniecības partneriem trešo valstu vidū, jo salīdzinošie tirdzniecības apjomi ar lauksaimniecības produktiem ir nelieli. Turklāt 2020. un 2021. gadā vērojams eksporta samazinājums no Latvijas uz Jaunzēlandi, ko ietekmēja Covid-19 pandēmija (sk. attēlu zemāk). 2022. gadā eksports pamazām pieauga.

2021. gadā uz Jaunzēlandi tika eksportēti lauksaimniecības produkti 1,53 milj. € kopējā vērtībā, kas ir par 36,5% mazāk nekā 2020. gadā un par 52,6% mazāk nekā 2019. gadā. Savukārt lauksaimniecības produktu imports no Jaunzēlandes Latvijā sasniedza 81,7 tūkst. €, kas, salīdzinot ar 2020. gadu, palielinājās par 5,9%, un salīdzinot ar 2019. gadu palielinājās par 41,4%.

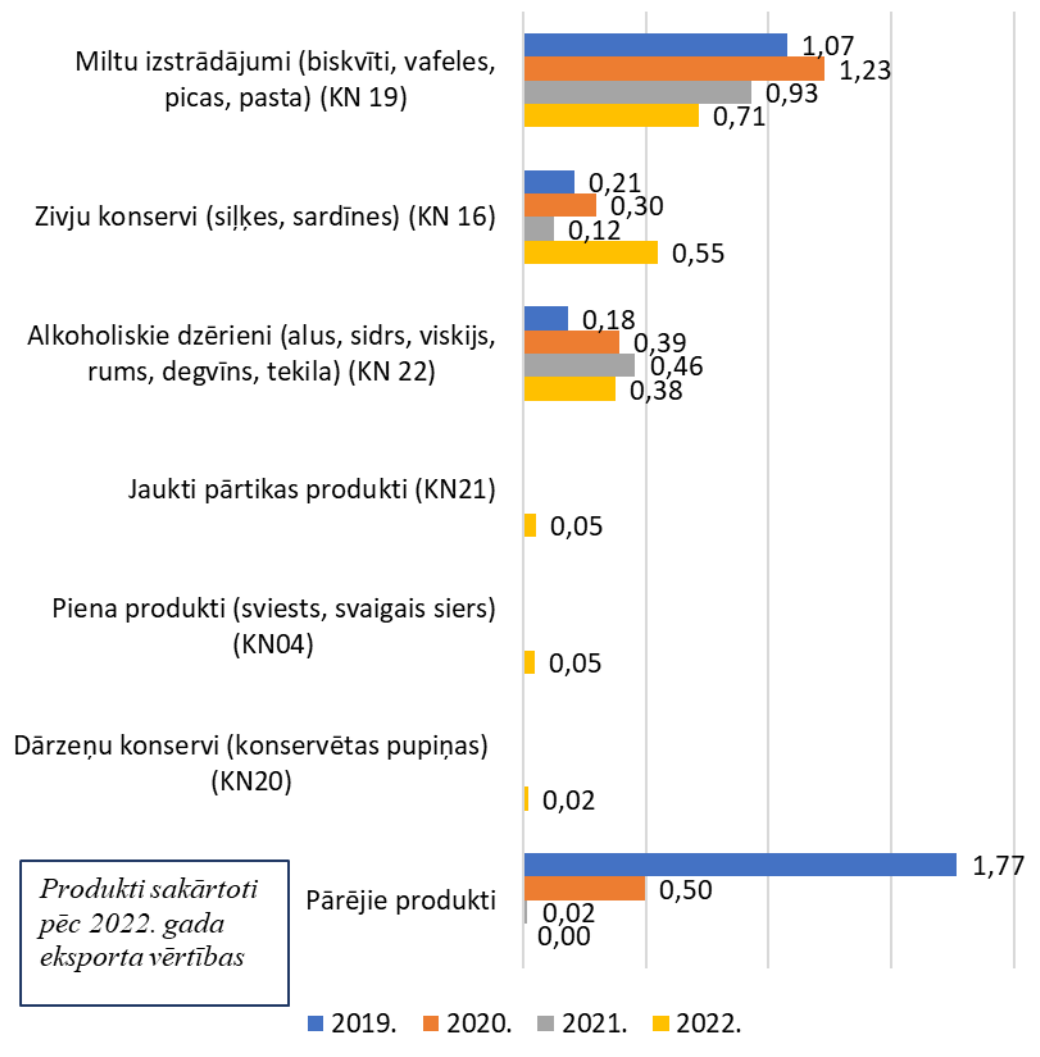
2022. gadā eksports uz Jaunzēlandi pieauga par 15% un trīsreizēji palielinājies imports, salīdzinot ar 2021. gadu.

Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu imports no
Jaunzēlandes, tūkst. EUR

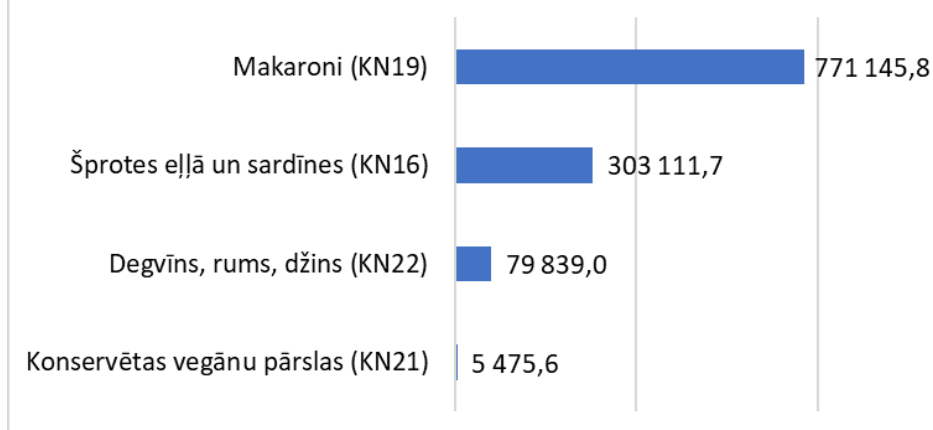
Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu eksports uz Jaunzēlandi, milj. EUR

Avots: Eurostat

Lauksaimniecības produktu **eksports uz Jaunzēlandi ar norādi par Latvijas izcelsmi** – šādā griezumā 2022. gada eksportā dominē makaroni (miltu izstrādājumi KN19), zivju konservi (KN16), mazākā daudzumā eksportēti bezalkoholiskie un alkoholiskie dzērieni (KN22) un vegānu pārtika (KN21).

Ar norādi par Latvijas izcelsmi lauksaimniecības preču eksports uz Jaunzēlandi 2022.gadā (tūkst.EUR)

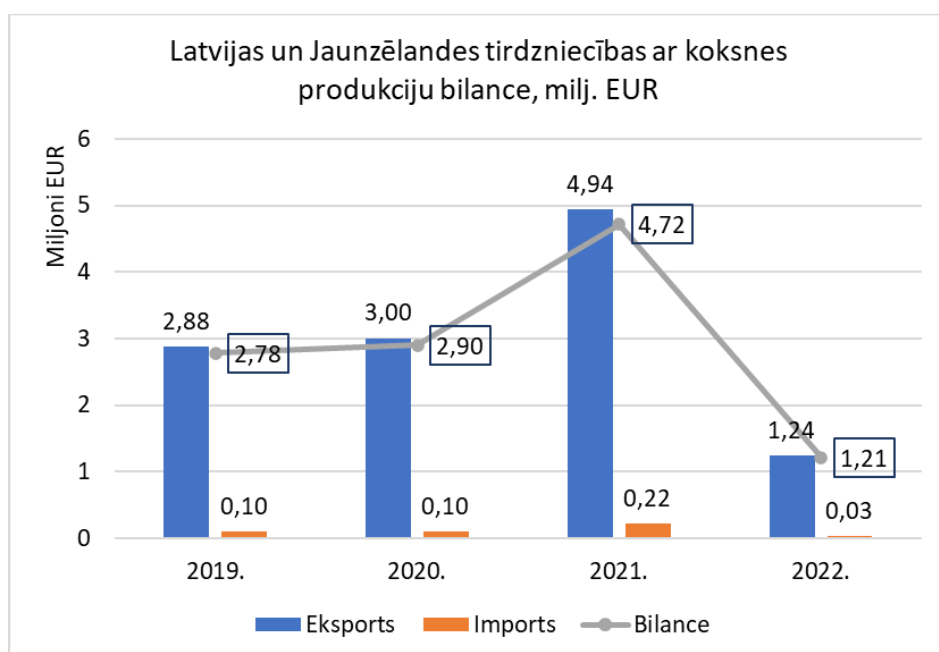
Avots: Muitas pārvaldes dati

Tirdzniecība ar koksni un koksnes izstrādājumiem

Latvijas koksnes produkcijas eksports uz Jaunzēlandi ir pieaudzis no 2019. gada, un 2021. gadā sasniedza 4,94 milj. €, bet 2022. gadā sarucis līdz 1,24 milj.€. Galvenokārt eksportēts saplāksnis no koka loksnēm un koka mēbeles.

Koksnes produkcijas imports Latvijā no Jaunzēlandes ir neliels, 2021. gadā tas sasniedzis 220 tūkst. €, bet 2022. gadā 31 tūkst. €.

ES koksnes un koka izstrādājumu importam Jaunzēlande pirms Nolīguma piemēroja MFN tarifu 5% apmērā. Nolīgums paredz pakāpenisku tarifu liberalizācija sazāgētiem vai šķeldotiem kokmateriāliem un saplāksnim.

Avots: Eurostat